FORME DE SUPERLATIV ÎN LIMBAJUL PRESEI ROMÂNEŞTI ACTUALE

MELITTA SZATHMARY
Universitatea din Craiova

Este bine cunoscut faptul că în limba română superlativul, cel absolut în speţă, dispune de variate mijloace de exprimare, cele expresive fiind cu mult mai numeroase decât formele gramaticalizate.

Din multitudinea de forme de superlativ folosite în limbajul jurnalistic, ne propunem în cele ce urmează o prezentare selectivă a acestora, pe baza frecventei folosiri a unei structuri sau a alteia („confirmată" de uz), uneori în mod exagerat, ceea ce duce la şablonizarea, la clişeizarea exprimării.

Prin urmare, corpusul analizat provine din presa scrisă şi audiovizuală, consultată, de cele mai multe ori, electronic.

1. Superlativul indică o intensitate maximă a însuşirii care, în cazul celui **relativ,** se raportează la o clasă de obiecte sau de circumstanţe identice ([+intensitate maximă], [+comparaţie]), fie într-un grad superior (*cel mai corect*), fie într-un grad inferior (*cel mai puţin corect*).[1]

Deşi lipsit de mijloace expresive de exprimare, **superlativul relativ** este foarte prezent în limbajul presei. Se regăseşte în mai toate domeniile (politic, economic, cultural, sportiv), de cele mai multe ori în cadrul unor *clasamente/topuri*: *Top 10* ***cei mai nemiloşi mafioţi*** *din lume* /***cei mai buni regizori*** *din Holywood/* /***cei mai bogaţi oameni*** *din lume/****cele mai bune licee*** *din ţară*; *Top 100* ***cele mai puternice femei*** *din lume/****cele mai rare şi mai scumpe*** *timbre din lume/****cei mai buni 100 de artişti rock*** etc.

(1) ***Cele mai importante*** **trei nume** *ale Noului Cinema Românesc – Cristian Mungiu, Cristi Puiu şi Corneliu Porumboiu – au obţinut* ***cele mai mari finanţări*** *la concursul Centrului Naţionl al Cinematografiei...* (filmreporter.ro)

(2) ***Cel mai titrat antrenor*** din istoria sportului mondial... [Octavian Bellu n.n.] (adevarul.ro)

(3) *CNA aplică* ***cea mai dură sancţiune posibilă****: OTV mai poate emite doar până la 28 spetembrie 2012* (gandul.info)

(4) *Mc Donald's, printre* ***cei mai mari angajatori*** *din lume* (capital.ro)

[1] Vezi *Gramatica limbii române*, I *Cuvântul*, 2005, Bucureşti, Editura Academiei Române, p.159 (GLR); Gabriela Pană Dindelegan (coord.), 2010, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, p.215 (GBLR)

BDD-V942 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)

Cum comparaţia „se stabileşte numai în interiorul aceleiaşi clase de apartenenţă” (Lüder 1995: 93), nu este necesară prezenţa explicită a celui de-al doilea termen, care derivă mereu din primul. Astfel:

1.1.*Termenul-reper* al comparaţiei lipseşte:

1.1.1. frecvent *în limbajul publicitar: cele mai mici preţuri, dobânzi; cele mai bune oferte, preţuri; cele mai noi şi ieftine telefoane mobile, cele mai ieftine bilete de avion şi cele mai accesibile destinaţii* etc. sau *în „formule” consacrate: premiul Oscar pentru cel mai bun film/ regizor/scenarist/actor în rol principal*, dar şi în alte contexte:

(5) „am arătat clar că Baia Mare are de departe **cel mai bun lot,** joacă rugbyul **cel mai frumos**” (gsp.ro)

1.1.2. *în construcţii eliptice*, înlocuit de nominale introduse prin prepoziţia *din* sau *dintre*, cu sens local (frecvent *din lume*): *cea mai înaltă clădire, cele mai frumoase biblioteci, cele mai scumpe şampanii* ***din lume***, respectiv cu sens temporal[1] (frecvent *din toate timpurile*): *cele mai frumoase melodii/filme, cele mai bune 10 cărţi, cea mai scumpă fotografie* ***din toate timpurile****…*

(6) ***Cea mai cunoscută gimnastă din toate timpurile****, Nadia Comăneci, prima sportivă din lume care a luat nota maximă în acest sport, la Jocurile Olimpice de la Montreal* (gandul.info)

2. Superlativul absolut se caracterizează prin [+intensitate maximă], fie într-un grad superior, fie într-un grad inferior, dar fără raportare la vreun reper [-comparaţie][2].
Formele expresive prin care poate fi redat superlativul absolut depăşesc cu mult formele gramaticalizate.

2.1. *Adverb + de + adjectiv* este un procedeu de redare a superlativului absolut tot mai răspândit atât în limba literară şi în vorbirea oamenilor cultivaţi, cât şi în limba vorbită, până la cea familiar-argotică. Însăşi presa se foloseşte de această construcţie, uneori până la clişeizare, alteori propunând noi forme de expresie. Cum inventarul adverbelor[3] este extrem de bogat, iar posibilităţile combinatorii, nelimitate, vom exemplifica prin doar câteva construcţii[4] impuse în uz şi de substantivele pe care le determină, substantive aparţinând limbajului meteorologic, poliţienesc, al micii publicităţi etc.

2.1.1. *deosebit de*
– ***caldă***/***rece*** (*vreme*)

[1] Vezi GLR, I, 2005, p. 160.
[2] Vezi GBLR, I, 2010, p. 215.
[3] Provenite din adjective propriu-zise adverbializate, adjective adverbializate derivate din verb, supine inversate şi adverbializate (v. *GBLR*, p. 216).
[4] Nu insistăm asupra acestui tip de construcţie, el reprezentând subiectul unui articol al nostru *Câteva consideraţii asupra construcţiei ADVERB + DE + ADJECTIV* apărut în volumul *Limba română: Controverse, delimitări, noi ipoteze. Gramatică, lexic, semantică, terminologie. Istoria limbii române şi filologie*, Bucureşti, 4-5 decembrie, 2009, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010, p.167-172.

BDD-V942 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)

– ***grav, -e*** (*omor, accident, caz, consecinţe*)
– ***violent*** (*impact, accident, incendiu*)
– ***periculos, -oasă*** (*individ, criminal, infractor, deţinut; curbă, grupare*)
– ***avantajos, -oase*** (*condiţii, soluţii, contracte, parteneriate*)

(7) *...australianul McKain de la FC Naţional... convins destul de greu să plece la Timişoara, a acceptat în cele din urmă transferul pentru un contract* ***deosebit de avantajos***...(romanialibera.ro)
(8) Vreme ***deosebit de frumoasă*** şi ***de caldă***, cu cer senin şi vânt slab. (evz.ro)

Anunţurile de la mica publicitate, site-urile agenţiilor de turism „speculează" aceste tipare pe care le întâlnim cu referire la: *preţuri, oferte, condiţii* ***deosebit de avantajoase,*** *apartamente* ***deosebit de spaţioase***, *zonă* ***deosebit de liniştită*** etc.

(9) Apartament ***deosebit de elegant/cochet/intim*** 3camere decomandat...(imobiliare.ro)

2.1.2. *extrem de*
– ***puternic, -ă*** (*vânt, furtună*)
– ***slabe*** (*rezultate la examenul de bacalaureat/titularizare*)
– ***aglomerat, -ă*** (*trafic, circulaţie, autostradă, şosea, săptămână, perioadă*)
– ***violent*** (*incendiu, accident, atac, impact, comportament, mod; a se manifesta, a se comporta*)
– ***ridicate*** (*temperaturi*)

(10) *Trafic* ***extrem de aglomerat*** *pe tronsonul de autostradă Medgidia-Cernavodă.* (observator.a1.ro)

2.2. ***Substantive adjectivizate cu sens superlativ***

Adriana Stoichiţoiu Ichim remarca frecvenţa exprimării unor valori lexicalizate de superlativ, în discursul publicistic, printr-o serie de substantive adjectivizate. „Prin utilizarea repetată (uneori chiar abuziv), în virtutea unei «mode» lexicale, unele dintre aceste substantive tind să îşi «tocească» expresivitatea" (2006: 245-251). Astfel:

2.2.1. unele sunt *impuse în uz*

cheie „foarte important" (*posturi, elemente, personaj, martor, funcţii, om, fotografii; *competenţe, dobândă, rezultate, concepte, obiective, momente*[1] *etc.*); ***record*** „foarte mare ca volum sau ca valoare" (*număr, investiţie, ofertă, prime, mită, vânzări*; **valori, procente, profit, audienţe, timp, nivel, sumă*); ***şoc***„cu impact foarte puternic" (*declaraţie, moment, afirmaţii, dezbatere; *sentinţă, dezvăluiri, preţ,ofertă, ipoteză, mărturii, descoperire, meci, finală* etc.); ***bombă*** „cu impact foarte puternic" (**transfer, anunţ, declaraţie, mărturisire, veste, informaţii, strategie*), ***fulger*** „foarte rapid" (*interviu, vizită, operaţiune, conferinţă; *test, concurs, măsuri, şedinţă, dietă*) şi ****trăsnet*** „extraordinar, minunat"[2] (corp, femei, afacere, echipă, campionat)

(11) *Fusta din piele – o piesă-****cheie*** *în garderoba ta!* (timpul.md)
(12) *Medii-****record*** *la admiterea la facultate* (rtv.net)

[1] Am notat cu * exemplele care ne aparţin.
[2] George Volceanov, 2007, *Dicţionar de argou al limbii române*, Bucureşti, Editura Niculescu, p.249.

BDD-V942 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)

(13) *Captură-**şoc** de ţigări la intrare în Şag*. (ziuadevest.ro)
(14) *Cifră-**bombă**: fermierii români au un profit anual net de 7,5 miliarde euro* (evz.ro)
(15) *Gazprom: vizită-**fulger,** rezultate-**trăsnet.*** (jurnal.ro)

2.2.2. altele sunt *în curs de lexicalizare*

minune „cu efect miraculos” (**dietă, tratament, vaccin, fruct, medicament, alimente*), dar şi cu sensul de „excepţie” (*fotbalist, copii*); ***monstru*** „uriaş, de proporţii” (*scandal, *ceartă, audienţă, chef*)

(16) *O pastilă-**minune** de 14 euro triplează şansele de a renunţa la fumat* (adevarul.ro)
(17) *Chef **monstru** la Saint Tropez de ziua soţiei lui Truică* (romanialibera.ro)

2.3. *Substantive adverbializate în construcţii aproape fixate*

2.3.1. *cu adjective:* ***turtă*** (*beat*), ***cobză*** (*răcit, legat*), ***lulea*** (*îndrăgostit*), ***ocnă*** (*sărat*), ***tun*** (*îngheţat, sănătos*), ***puşcă*** *(gol),* ***foc*** (*frumos, deştept, supărat*), ***măr*** (*bătut*), ***cuc*** (*singur*) etc.

(18) *...nu ai nevoie de un bărbat care să te iubească doar când eşti gătită **prună**, iar dacă eşti buhăită de răceală să nu-ţi facă un ceai.* (alice.revistatango.ro)

2.3.2. *cu substantive*: ***gârlă*** „(adverbial) în mare cantitate, din belşug”[1], frecvent în combinaţie cu substantivul *bani (*şi cu verbul *a curge)*; *nereguli, contracte, vedete, privilegii, probleme*; ***grămadă*** „(adverbial) în mare cantitate (la un loc) formând o grămadă”: *bani, cereri, lume*.

(19) *Contracte **gârlă** după prestaţia la Românii au Talent* (impactingorj.com)
(20) *Deşeuri **grămadă**: gunoaiele sunt stăpâne în pădurea de la Păuleşti*. (telegrafuldeprahova.ro)

2.3.3. *cu verbe*: ***glonţ*** „(adverbial) extrem de repede” (*a se duce, a fugi*), ***vargă*** (*a termura*), ***ferfeniţă***[2] „(adverbial) în zdrenţe, numai zdrenţe” (*a (se) rupe, a (se) face*), ***buluc*** „(adverbial) în masă, în rânduri strânse, cu grămada; unul peste altul, înghesuindu-se; repede, iute” (*a da, a veni*)

(21) *Extrem de serios, Şerban Huidu a intrat **glonţ** în biserică şi a plecat imediat după terminarea ceremoniei*. (cancan.ro)

2.4. *Prefixele superlative* sunt de asemenea prezente în limbajul actual al presei, în special cele neologice: *super-, hiper-, ultra-* etc., nu doar în combinaţie cu baze adjectivale, ci şi cu baze substantivale. [...] „mass-media le preferă datorită impactului pe care substantivele gradate îl au asupra vorbitorului. Nu excesul interesează, ci forţa indusă de particula care emfatizează. Termenul astfel desemnat atrage atenţia asupra sa şi traduce într-o manieră lingvistic economică o calitate superlativă” (Ionescu 2003: 153).

---

[1] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, 1996, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic (*DEX$_2$*) menţionează comportamentul adverbial al substantivelor în discuţie. Am precizat această valoare doar la cele mai puţin „consacrate”.

[2] Poate să apară şi în combinaţie cu substantive: *jumătate din elevi vor avea manuale **ferfeniţă*** (roportal.ro).

BDD-V942 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)

Există o preferinţă pentru prefixul *super-*, fie ca adjectiv invariabil, neataşat la nicio bază, fie ca prefix în combinaţie cu baze adjectivale sau substantivale: *super gustos, super-meniu, super-idee, super-film* ş.a. Limbajul sportiv, mai ales, o confirmă: *super-şut, super jucători, supermeci, supergol, superfinală etc.*

(22) *Surprize de proporţii înregistrate sâmbătă în **super meciurile** amicale* (ziare.com)
(23) *Încearcă **super-dieta** cu pepene galben!* (adevarul.ro)

2.5. *Locuţiuni ale intensităţii*

Limbajul publicistic actual foloseşte din plin construcţii din limba vorbită pentru a indica un grad mare al intensităţii unei însuşiri sau a unei acţiuni. Semnalăm doar o structură alcătuită din prepoziţia *de* + substantiv (singular/plural) cu sau fără determinant adjectival:

2.5.1. *de comă, de infarct, de coşmar*. Primele două locuţiuni apar cu predilecţie în limbajul sportiv, descriind de obicei un meci dificil (o etapă dificilă), cu răsturnări de situaţii, care îl ţine pe spectator în suspans, în mare tensiune. Dacă *de comă* poate avea şi conotaţie pozitivă „formidabil, extraordinar”[1], *de infarct* (*meci, imagini, facturi, dialog*) şi *de coşmar* (*clipe, momente, zile, noapte, week-end, imagine, scenă, trafic, temperaturi, vacanţă, experienţă*) păstrează conotaţia negativă, indusă de sensul de bază al celor două substantive.

(24) *Video **de comă**.O şoferiţă din Dîmboviţa „parchează” maşina într-un copac* (adevarul.ro)
(25) *Preţuri **de infarct** în pieţele ieşene. Mafia legumelor* (radioevetv.ro)
(26) *Final **de coşmar** pentru liceenii ieşeni la bacalaureat* (bzi.ro)

2.5.2. *de senzaţie* (*transfer, autogol, gol, coş, victorie, evoluţie, apariţie, revenire, reportaj, dezvăluiri, ştiri, imagini*)

(27) *Drogba a cucerit 1 miliard de oameni! Debut **de senzaţie** în China!* (sport.ro)

2.5.3. *de proporţii* „de amploare” (*incendiu, inundaţii, scandal, gafă, fraudă, surpriză*)

(28) *Captură **de proporţii**: 30 de TIR-uri cu carne, legume şi fructe au fost confiscate azi*. (ph-online.ro)

2.5.4. *de zile mari* (*spectacol, concert, petrecere, distracţie, distribuţie, rol, victorie, transfer, gafă)*

(29) *Adrian Mutu, în formă **de zile mari**: a înscris de două ori pentru Cesena.* (b1.ro)

2.6. *Structuri consecutive cu sens superlativ*

„Construcţia consecutivă, mai ales introdusă prin conjuncţia *de*, se numără printre cele mai interesante procedee de exprimare, în oralitatea familiară şi populară, a intensităţii unei acţiuni sau a unei însuşiri” (Zafiu 1999: 245)[2]. Presa actuală utilizează des un tip de

[1] George Volceanov, *op.cit*., p.84

[2] Vezi şi Cecilia Căpăţînă, 2011, „Tipare ale superlativului: nespus de frumoasă, curat ca lacrima, frumoasă de-ţi taie respiraţia”, *Scrisul românesc*, nr.8(96), p.25, Elsa Lüder, 1995, *Procedee de gradaţie lingvistică*, Iaşi, Editura Universităţii „A.I.Cuza”, Iaşi, p.169-174

BDD-V942 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)

consecutivă cu sens superlativ care are ca regent un substantiv sau un verb, eliptic de adjectivul, respectiv de adverbul care conţine mărcile gradării.[1] Am ales pentru exemplificare trei „zone”- finaciară, meteorologică şi culinară - de interes şi de impact (mai ales în cazul celei dintâi):

2.6.1. *preţuri, (arg.) scoruri, costuri, taxe, impozite, dobânzi (mari)* ***de înţepeneşti, de te îndoaie, de te rup, de te seacă (la ficaţi, la inimă, la buzunar), de te apucă ameţeala (plânsu', damblaua, nebunia, groaza, durerea de cap***), ***de-ţi vine rău, de-ţi pică faţa, de-ţi sare basca***; *plăteşti, costă; te impozitează, te taxează,* ***de te rupe, de-ţi merg fulgii***; *te amendează* ***de nu te vezi, de te usucă, de-ţi flutură urechile***

(30) *Preţuri* ***de înţepeneşti*** *la cimitirul din Rîmnic* (sansabuzoiana.ro)
(31) *Sănătatea costă* ***de te rupe*** (gds.ro)
(32) *Nu-ţi cureţi trotuarul de zăpadă, plăteşti* ***de te usuci!*** (opiniatimisoarei.ro)

2.6.2. *cald* ***de te topeşti***, căldură (mare) ***de te doboară***; frig/ger ***de crapă pietrele, de înţepeneşti***; vânt (puternic) ***de te taie***, *ceaţă (densă)* ***de o tai cu cuţitul****; ninge, plouă* ***de rupe***

(33) *e un frig* ***de-ţi îngheaţă sufletu-n tine***. (info-ziare.ro)

2.6.3. *mâncare (tocăniţă, salată, musaca...), reţetă, meniu (bună, gustoasă)* ***de-ţi baţi copiii*** *(cu şapca),* ***de-ţi înghiţi limba, de-ţi lingi degetele***, ***de îţi lasă gura apă***, *miroase (cu referire la mâncăruri)* ***de-ţi plouă în gură,*** *mănânci* ***de te spargi, de crăpi*** **(**cantitativul depinde de calitativ)

(34) *Miel* ***de-ţi plouă în gură*** *(ingrediente de la usturoi şi busuioc până la ghimbir şi lapte de cocos* (romanialibera.ro)
(35) *Cu 95 de lei, mănânci* ***de te lingi pe degete*** *în Poiana Braşov.* (libertatea.ro)

3. Concluzii

Este evidentă varietatea expresivă de redare a superlativului. Limbajul actual al publicisticii, şi el marcat de diversitate (pentru o mai nuanţată prezentare a realităţii extralingvistice), „exploatează” modalităţile de expresie cele mai plastice, mai sugestive ale superlativului.

Deşi mai puţin expresiv, superlativul relativ este foarte prezent în limbajul presei, credem noi, pentru selecţia, pentru individualizarea pe care o realizează în cadrul unei categorii[2]; satisface astfel nevoia cititorului de particularizare: *cel/cea...mai dintre...*

În privinţa superlativului absolut am ales spre discuţie câteva procedee, nu atât pentru expresivitatea lor, cât mai ales pentru frecventa utilizare, excesivă uneori. „Modelele”, tiparele îi dau vorbitorului posibilitatea unei simple şi banale „multiplicări”, diminuând o expresivitate iniţial existentă, şi duc la asocieri previzibile sau de neînlocuit: *bătut* ***cu bestialitate***, şi nu

[1] Oana Chelaru-Murăruş, 2007, *Stereotipie şi expresivitate-de la limba vorbită la textul poetic*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p.29-30, le grupează în „superlative ale însuşirii” şi „superlative ale acţiunii”, pe cele din urmă detaliindu-le în funcţie de semantica verbelor.

[2] Cf. Elsa Lüder, 1995, *Procedee de gradaţie lingvistică*, Iaşi, Editura Universităţii „A.I.Cuza”, p.93, 99.

BDD-V942 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)

altfel, *scos dintre/blocat între* ***fiarele contorsionate****, incendiu* ***devastator/de proporţii, consumul excesiv, superofertă,*** *dezvăluiri* ***cutremurătoare/incendiare*** etc.

BIBLIOGRAFIE

Căpăţînă, Cecilia, 2011, „Tipare ale superlativului: nespus de frumoasă, curat ca lacrima, frumoasă de-ţi taie respiraţia", *Scrisul românesc*, nr.8 (96), august, p.25.

Chelaru-Murăruş, Oana, 2007, *Stereotipie şi expresivitate – de la limba vorbită la textul poetic*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Dicţionarul explicativ al limbii române, 1996, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic (DEX_2).

Gramatica limbii române, 2005, I *Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române (GLR).

Ionescu, Raluca, 2003, „Valori superlative ale prefixoidelor în româna actuală-utilizări cu baze substantivale", în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), vol. al II-lea, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Lüder, Elsa, 1995, *Procedee de gradaţie lingvistică*, Iaşi, Editura Universităţii „A.I.Cuza".

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2010, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic (GBLR).

Stoichiţoiu Ichim, Adriana, 2006, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Volceanov, George, 2007, *Dicţionar de argou al limbii române*, Bucureşti, Editura Niculescu.

FORMS OF THE SUPERLATIVE IN THE LANGUAGE OF THE ROMANIAN CONTEMPORARY MEDIA

(*Abstract*)

It is a well-known fact that in Romanian the superlative is rendered by various means, the expressive ones being far more productive than the grammaticalised forms. Studies such as *Means of linguistic gradation* (Elsa Lüder), *Stereotypy and expressivity – from spoken language to the poetic text* (Oana Chelaru-Murăruş), *Lexical creativity in contemporary Romanian* (Adriana Stoichiţoiu Ichim), among others, have mentioned and analysed the constructions with expressive adverbs, lexicalised structures, the comparison, the consecutive relation, the hyperbole, adverbial nouns or nouns used as adjectives, etc.

In this article, we aim to make a selective presentation of the numerous forms of the superlative (we take into account both the relative and the absolute superlative) that are used in the language of the press. The selection criterion is the degree to which in time they have already become a linguistic cliché, or are in the process of becoming one.

The analysed corpus belongs to the written and audio-visual media, most of the times accessed on line.

The linguistic observations focus on:

- the variety of combinations created by the formative elements;
- the contextual diversity of the forms of the superlative.

BDD-V942 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:11:21 UTC)